

sát. A zimmerwaldi baloldal ilyenképpen nem volt általában a háború ellen, hanem csak bizonyos konkrét tartalommal bíró háborúk ellen. Ezt az álláspontot a pacifizmus, amelynek osztálygyökerei a kispolgári intelligencia soraiba nyultak, nem érthette meg és nem tehetette magáévá.

A ma ideológiai harcaiban is nagy szerepet játszanak ezek a messzi múltba visszanyúló ellentétes nézetek. Kiélesíti az ellenségeskedést az a körülmény is, hogy még a német fasizmus is szívesen dobálózik a „béke“ pacifista jelszavával, hogy ezzel elterelje a figyelmet háborús készülődéseiről. Másrészt nagyon mehez elfelejteni azt a történelmi tényt, hogy a pacifizmus alapján álló szociáldemokrata pártok az első világháború kitörésének pillanatában összeomlottak és vagy tehetetleneknek bizonyultak a pusztításokkal szemben, vagy pedig maguk is a háborús propaganda szolgálatába álltak. Mindezek az okok továbbbátható erőknél bizonyulnak, amelyek éles választófalat vonnak a különböző felfogások között.

Bármilyen álláspontot is foglaljon el valaki, egy dolog kétségtelen. A háború megakadályozásának legeredményesebb eszköze az, ha nem a kinövések lenyirbálását tartjuk feladatunknak, hanem az okokat kutatjuk és azok kiküszöbölésére törekszünk. A háború a gazdasági rend szerkezetéből és jellegeből szükségszerűen fakadó társadalmi betegség, amely, mint minden betegség, csak a kórokozó momentumok eltávolításával szüntethető meg. Azok a nézetek, hogy „a háború oka az ember természetében rejlik“, vagy az „értékesebb fajok kiválasztódását segíti elő“ és így a darvini „struggle for life“ vonalába esik, nem döntenek meg a fentebbi állítást. Hiszen a mindenkori emberi természet és a népek kisebb vagy nagyobb fokú ellentálló ereje is a termelési rend szervezetének és szerkezetének folyománya.

A helyes és haladó háborúellenes felfogás ismérve az, hogy a szerkezet azon pontjai ellen irányítja harcát, amelyek a háborúkat elkerülhetetlenül kitermelik és ezeket az okokat ügyebszik az emberi kultúra egész jövő fejlődése érdekében megszüntetni.

K É T V E R S

Irta: VAJKAY LAJOS (Budapest)

EGY MOSODA ELŐTT

*Kirakatok hiába ragyognak,
untat a városi rengeteg,
megyek tovább, nem engedek
— csupán e pinceablakoknak.*

*Megállók, várok itt sokáig,
nézem a párás ablakon át
a lányok, asszonyok sorát,
és látom testüket bokáig.*

*Élő kirakat, hullámverés,
áttetsző, hajló, lenge testek,
ruhájok habként lengve reszket
és minden gőzbe, ködbe vész.*

Mosodába járt fiatal anyám,
vasalt bódultan, mint a részeg
s azóta én mindig benézek
mosodák gőzös ablakán.

S emlékek közt kutatva, keresve,
látom, amint csak hajlanak,
ütemre rándul a kar s a nyak,
lábuk már megdagadt eresre.

Élő kirakat, hullámverés,
emlékek tornyosulnak, omolnak,
tudom, prédái ők a nyomornak,
örömük nincs és bérük kevés.

Anyám is küzködött a gőzzel,
anyám is egyre dolgozott
és hervadt, sárgult lassan ott,
mint falevél a dértül, ősszel.

HULLÁMOK KÖZÖTT

Suhanva szálltam távol tengerekre.
A parttul elszakadtam. Vége, vége.
Símultam hullámként a rengetegre.

Nem várt rám langyos öblök menedéke,
sem síma partok. Én viharba tartok.
Már multaké az édes, enyhe béke.

Mert osztályrészem mindig újra harcok,
verődnom kell az átkos sziklafalnak,
hol zajlás zúg, örvények sodra harsog.

Utunkba álltak az acélhatalmak,
a büszke bástyák, gögös gátak orma,
a ránktipró hatalmas, durva talpak!

Sodrunk megtört, sustorgva, mintha forrna,
ó hányszor indult, lendült itt a bátra
és hányszor hullott hátra eltiporva.

De lankadatlan felcsaptunk a gátra,
hogy már lerontsuk, döntsiük mindörökre
és véres fejjel hulltunk vissza, hátra.

És visszahulltunk egyre csak pörögve,
és visszahulltunk kőzsa, könnyű könnyként,
és visszahulltunk örlő, mély körökbe.

A zajló árba én beálltam önként,
a sziklafalnak lengtem és verődtem,
támadtam, ostromoltam gátat, önkényt.

És én is visszahulltam tört-erőtlen,
sodródtam tehetetlen, mint a holtak
és a világ elfeketült előttem.

*De mint hullám hullámba hajlik, olvad,
egymást segítve, egybe forrva-növe,
hűséges társak hozzám így hajoltak.*

*És magasodva kaptam új erőre,
immár nem csüggedek, hitem se torpan,
hullám emel, hullám sodor előre.*

*Jó társaimmal íme összeforrtam.
Nem éltem meddön, gát és szikla málik,
s mi lendülünk hullám hullámra sorban*

újra meg újra, mindig, mindhalálig.

A MATERIALISTA LÉTELMÉLET

Irta: MÓD ALADÁR (Budapest)

Ha körül nézünk tapasztalati világunkban első pillanatra a jelenségek kaotikus, minden pillanatban változó áradatában találjuk magunkat. Az egymás mellett és egymással ellentétesen, egymással összefüggő, egymásba átfonódó jelenségek e világában az első pillanatra három, bár egymással összefüggő, de mégis egymástól különböző, nagy terület: az élettelen (szervetlen) anyagi világ, az élő (organikus) világ és az emberi társadalom jelenség csoportjai különböztethetők meg. Megfigyelve e három nagy terület jelenségeit, első és futólagos megfigyeléseink alapján megállapítjuk, hogy a jelenségek világában, ha három egymástól különböző világról van is szó, az egyes területek egymást váltó jelenségei ugyanazon jelenségek ismétlődését és változását mutatják. A nappalra mindig éjszaka, az éjszakára nappal következnek. A hőmérsékleti változások, ha különböző ingadozások mellett is, de mindig egy meghatározott periódikus sémában ismétlődnek: tavaszra nyár, ős, tél és ismét tavasz és így tovább következnek. Változatlanak tűnik a föld hegy- és víz-rajza is. Ugyanazon hegyek rohanak az égnek, s ugyanúgy simulnak el lágyan hullámzó dombokban. A tengerek ugyanazon partok közt verődnek, s a folyók megszokott medrükben futnak a lapályok és a tengerek felé. Ha feltesszük, hogy ismerjük az égitestek mozgását, ott ismét ugyanazon periódikus változások szakadatlan ismétlődése áll előttünk. Tovább haladva, még megszűszőbb ismereteket feltételezve, ha egy pillantást vetünk a mikrokozmosz világába, az anyagi elemek parányi részeinek, az atomoknak a belső szerkezetére, az elemi negatív (elektron) és pozitív (proton) elektromos töltések ugyanazon periódikus változásainak ismétlődését figyelhetjük meg. A mikrokozmosz ugyanazt igazolja, amit a makrokozmoszban megállapítottunk: a változások szakadatlan és látszólag ugyanazon ismétlődő folyamatát. Az élők világában változott keretek között ugyanazon változások ismétlődő folyamatát kell megállapítanunk. A növény és állatfajok hihetetlenül gazdag világában az egyedek szakadatlan váltakozása, cseréje közben is állandóan ugyanazon fajok megmaradását tapasztaljuk. Ugyanúgy az emberi társadalom változásainak a folyamatában. Egyetlen keresztmetszetben nézve az események, jelenségek folytonos ismétlődését állapítanánk meg.

Alig állapítottuk meg azonban ezen tapasztalati tények alapján, hogy az anyagi világ nem más, mint a különböző, ugyanazon jelensé-